

Становлення та діяльність наукової бібліотеки і відділу наукової медичної інформації

Наукова бібліотека Інституту нейрохірургії ім. акад. А.П.Ромоданова існує з 1928 р., коли за наказом №8 по Наркомату охорони здоров'я УРСР від 14.02.1928 р. був заснований Київський науково-дослідний психоневрологічний інститут.

Київський інститут нейрохірургії у 1950 р. став правонаступником Київського психоневрологічного інституту, а бібліотека стала науковим відділом та інтелектуальним центром інституту.

Консультантами з питань організації книжкових фондів бібліотеки та її активними читачами були видатні вчені В.Н. Маньковський, О.І. Арутюнов, Б.С. Хоминський, А.Л. Абашев-Константиновський, Я.І. Гейнісман.

Першою завідуючою бібліотекою (до 1962 р.) була Р.Ю. Карлінська. Основною функцією бібліотеки було бібліотечно-бібліографічне обслуговування наукових співробітників інституту, практичних лікарів, молодшого медичного персоналу. Бібліотека надавала можливість користуватись художньою літературою хворим стаціонару.

Р.Ю. Карлінська провела велику роботу зі систематизації книжкового фонду за нейрохірургічним і неврологічним профілем. Були створені та регулярно поповнювались каталоги бібліотеки: алфавітний, систематичний, предметний, сформована картотека наукових праць співробітників інституту.

З 1956 р. у бібліотеці починає працювати К.Е. Рудяк, з яким пов'язані подальша діяльність і розвиток бібліотеки. Знання іноземних мов (англійської, німецької, французької та інших європейських мов), володіння спеціальною медичною термінологією і, зокрема, нейрохірургічною та неврологічною, вміння реферувати наукову літературу, відмінні знання бібліотечної справи і бібліографії дали можливість К.Е. Рудяку активізувати і розширити роботу бібліотеки, яка пізніше стала основою відділу наукової медичної інформації (ВНМІ). К.Е. Рудяк працює над зібраннями вітчизняної та зарубіжної літератури для бібліографічних видань з питань нейрохірургії. Перший бібліографічний покажчик вітчизняної та зарубіжної літератури з питань набряку і набухання головного мозку (1935–1959) складений К.Е. Рудяком за редакцією першого директора Інституту нейрохірургії заслуженого діяча науки проф. О.І.Арутюнова.

К.Е.Рудяк

У 1962 р. до IV об'єднаної конференції нейрохірургів підготовлений бібліографічний покажчик основної вітчизняної та зарубіжної літератури з питань пухлин гіпофіза. Відгуки фундаментальних бібліотек і бібліотек наукових закладів підтвердили, що видання таких бібліографічних покажчиків корисне, особливо, якщо вони підготовлені до відповідних конференцій та з'їздів.

З 1962 р. К.Е. Рудяк призначений завідувачем бібліотеки. Він працював на цій посаді до 1966 р.

З 1959 р. у бібліотеці бібліографом працює Б.Ю. Таращанська (1966–1968 рр. — завідувач бібліотеки). Б.Ю. Таращанська разом із завідувачем бібліотеки К.Е. Рудяком продовжили починання Р.Ю. Карлінської щодо систематизації, комплектування, обліку та збереження фонду бібліотеки. Також Б.Ю.Таращанська забезпечувала видання літератури, проводила консультації з питань бібліографії, роботу з дисертантами, брала участь у підготовці і проведенні в інституті конференцій та нарад. У різні роки в бібліотеці працювали: В.С. Брегіда-Рожнятовська (1962–1966), Л.Л. Ландо (1965–1966), В.М. Можайкіна (1965–1967), Т.Т. Сергієнко (1966–1969), О.Л. Кніпович (1965–1985).

Б.Ю.Таращанська

К.Е. Рудяк продовжував працювати над зібранням бібліографії з нейроонкології, почав збирати матеріали з питань судинної патології головного та спинного мозку. Велику допомогу в підборі матеріалів надавали Республіканська наукова медична бібліотека (РНМБ), Державна центральна наукова медична бібліотека (ДЦНМБ, Москва), Харківська науково-медична бібліотека і Державна публічна бібліотека АН УРСР.

У 1963 р. О.І.Арутюнов і К.Е.Рудяк у творчій співпраці склали бібліографічний покажчик з питань нейроонкології, в якому зібрана вітчизняна література за період 1917–1961 рр.

З розвитком Інституту нейрохірургії наукова бібліотека відповідно поповнювала довідково-інформаційний фонд (ДІФ). На той час бібліотека обслуговувала наукових співробітників і лікарів інституту, курсантів та аспірантів з інших міст України та республік колишнього СРСР, які приїздили на курси підвищення кваліфікації на базі інституту на кафедрі нейрохірургії Київського інституту вдосконалення лікарів (нині Київська медична академія післядипломної освіти), а також надавала хворим стаціонару можливість користуватись художньою літературою.

З 1969 р. по 1995 р. бібліотекою завідувала Н.А.Жук. Поряд з К.Е. Рудяком і Н.А. Жук з 1969 р. у бібліотеці працює С.Б. Кричун.

У 60-і роки минулого століття відзначений бурхливий ріст інформаційних функцій бібліотек. Сформована Всесоюзна система науково-технічної інформації і, як одна з її галузей, наукова медична інформація — для вивчення особливостей пошуку необхідної інформації та вирішення проблем ефективного використання науково-інформаційних ресурсів.

Провідні вчені інституту надавали консультативну допомогу працівникам бібліотеки з питань поповнення книжкового фонду та підготовки молодих вчених. При бібліотеці створена бібліотечна рада, яку протягом багатьох років очолювала А.Г. Дзевалтовська. У складі бібліотечної ради працювали: Б.С. Хоминський, М.К. Бротман, О.Л. Духін, А.Л. Абашев-Константиновський, Г.С. Глушкова, Л.П. Разумовська-Молукало. Кожного дня А.Г. Дзевалтовська переглядала всі періодичні надходження бібліотеки (вітчизняні та зарубіжні), готувала огляди французького

Співробітники бібліотеки (зліва направо — О.Л.Кніпович, Н.А.Жук, К.Е.Рудяк, С.Б.Кричун). 1976 рік

і польського нейрохірургічних журналів для доповідей на конференціях інституту. Огляди основних нейрохірургічних журналів англійською мовою готував К.Е. Рудяк. До оглядів залучали і молодих нейрохірургів, які володіли іноземними мовами.

На початку 70-х років (наказ МОЗ УРСР №212 від 13.04.1972 р.) почали створюватись відділи інформації в обласних наукових медичних бібліотеках, навчальних медичних закладах, науково-дослідних інститутах та групи наукової медичної інформації на громадських засадах — у лікувально-профілактичних установах.

У науковій бібліотеці Інституту значну увагу приділяли питанням наукової медичної інформації. На той час ДІФ бібліотеки містив понад 40 тис. примірників книг і журналів російською, українською та іноземними мовами.

Основними джерелами комплектування ДІФ бібліотеки були тематичні плани випуску літератури всіх видавництв СРСР, за якими постійно слідкували К.Е.Рудяк і Н.А.Жук. Літературу замовляли через “Медкнигу”, бібліотечний колектор, “Книга поштою” та інші джерела. Кожного р. проводили передплату на періодичні вітчизняні та зарубіжні видання. У першій половині 70-х років наукова бібліотека інституту отримувала близько 70 вітчизняних наукових періодичних видань і понад 20 — зарубіжних періодичних видань. У середньому протягом р. до ДІФ бібліотеки надходило більше 1000 примірників.

Н.А.Жук приділяла велику увагу міжбібліотечному абонементу (МБА). Наукові співробітники інституту широко користувалися ним для одержання потрібної інформації. Були налагоджені зв'язки з усіма республіканськими науковими медичними бібліотеками СРСР, а також з Державною центральною науковою медичною бібліотекою (ДЦНМБ), Державною публічною науково-технічною бібліотекою (ДПНТБ), Бібліотекою СРСР ім. В.І. Леніна (Москва), бібліотекою ім. М.Є.Салтикова-Щедрина (Ленінград), науковими бібліотеками Інституту нейрохірургії ім. М.Н. Бурденка, Інституту нейрохірургії ім. А.Л. Поленова та ін. На той час наукова бібліотека інституту абонувалася в 14 бібліотеках СРСР, понад 100 примірників наукових видань

бібліотека висилала на замовлення протягом року в інші бібліотеки СРСР.

У 1973 р. акад. А.П. Ромоданов і К.Е. Рудяк склали бібліографічний покажчик з питань судинної патології головного та спинного мозку, в якому зібрана вітчизняна література за період 1917–1970 рр. (обсяг 55 друкованих аркушів, 9 000 джерел).

З організацією у 1976 р. відділу науково-медичної інформації (ВНМІ, керівник К.Е. Рудяк) значно розширився діапазон бібліографічного та інформаційного забезпечення.

Важливе місце зайняли аналітичні огляди, доповіді з найбільш важливих досягнень вітчизняної та зарубіжної нейрохірургії. Такі огляди були складені з основних розділів нейрохірургії: пухлин, травматичного та судинного ураження нервової системи.

Починаючи з 1976 р., працівники ВНМІ і наукової бібліотеки виступали на республіканських конференціях, симпозіумах і семінарах з аналітичними оглядами проблем, що обговорювалися на цих форумах.

У 1978 р. у Дніпропетровську відбулася наукова конференція нейрохірургів УРСР, на якій виступив К.Е. Рудяк з оглядом іноземної літератури: “Ресстрація і управління внутрішньочерепним тиском у нейрохірургії”. До наукової конференції нейрохірургів УРСР в Одесі (1984) К.Е. Рудяк підготував огляд іноземної літератури: “Сучасні питання бактеріальної інфекції в нейрохірургії”.

Для кращого забезпечення інформаційних потреб учасників Республіканської конференції нейрохірургів (Дніпропетровськ, 1978) спільно з працівниками РНМБ був підготовлений бібліографічний покажчик, у якому зібрані основні джерела вітчизняної та зарубіжної літератури за 5 років (К.Э. Рудяк, Р.М. Кобрянская. Травма позвоночника и спинного мозга (1973–1978 гг.) / Под ред. Р.И.Павленко). Питання травматичного пошкодження хребта і спинного мозку було програмним на цій конференції.

На той час у ВНМІ працювала Л.М. Щеглова (1977–1994). З метою більш повного інформаційного забезпечення наукових співробітників Л.М. Щеглова вивчала інформаційні потреби наукових співробітників і практичних лікарів інституту, знайомила їх зі змістом 145 іноземних журналів, які в той період отримували ВНМІ і бібліотека, замовляла ксерокопії статей, поповнювала предметний каталог іноземної літератури. У різні роки у ВНМІ і бібліотеці працювали: І.Ю. Шпортун (1980–1983), Т.Ю. Чуйченко (1984–1987), В.М. Стрельчевська (1976–1979), Н.І. Чепіжна (1976–1977).

ВНМІ і бібліотека зробили значний внесок у розвиток довідково-бібліографічної інформації в галузі нейрохірургії та неврології. Акад. А.П. Ромоданов у творчій співпраці з фахівцем у галузі інформації з нейрохірургії та неврології К.Е. Рудяком в результаті багаторічної праці склали і видали спільно з РНМБ у 1980 р. фундаментальний покажчик з питань нейроонкології. Цей бібліографічний покажчик,

Н.А.Жук

виданий у двох томах (література зібрана за період 1962–1979 рр.) був продовженням бібліографічного покажчика, виданого у 1963 р. Третій том бібліографічного покажчика був виданий у 1990 р. (література зібрана за період 1980–1989 рр.). Всі 4 книги вміщують 12 000 джерел, обсяг їх 75 друкованих аркушів. Ці бібліографічні довідники отримали високу оцінку в СРСР і за кордоном.

У 70–80-і роки ВНМІ і бібліотека злагоджено співпрацювали з усіма підрозділами інституту, спрямовували свої зусилля на забезпечення інформаційних потреб наукових співробітників та практичних лікарів Інституту нейрохірургії. 1980 р. для ВНМІ і бібліотеки був особливим — переїзд до нового приміщення, яке бібліотека отримала у побудованому адміністративно-лабораторному корпусі на 8-му поверсі. До цього часу ВНМІ і бібліотека містилися у підвальному приміщенні. Нове приміщення площею 382,8 м², книгосховище — 121,4 м², кімната видачі літератури з постійно діючими стендами нових книжкових і періодичних надходжень до фонду — 32,3 м², хол з виставковими стендами — 41 м², просторий, світлий читацький зал на 20 місць — 56,8 м². На кінець 80-х років ДФ бібліотеки становив 60 тис. примірників. Акад. А.П. Ромоданов і проф. Ю.П. Зозуля постійно передавали до бібліотеки найважливіші монографії зарубіжних нейрохірургів.

Бібліотека зберігає і поповнює фонд дисертацій і авторефератів дисертацій. Після створення у 1976 р. в інституті спеціалізованої вченої ради для захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора та кандидата медичних наук зі спеціальності “нейрохірургія” фонд бібліотеки поповнювався не тільки дисертаціями наукових співробітників інституту, а й дисертаціями, які були захищені в інституті.

З 1989 р. бібліотечну раду очолює І.Г.Кисельова. У бібліотечній раді на той час працювали: Т.П. Верхоглядова, І.О. Приходченко, С.Г. Дунаєвська, Л.П. Разумовська-Молукало, О.В. Копйов. І.Г. Кисельова надавала допомогу у зібранні матеріалів про діяльність інституту та співробітників, які друкувалися в журналах, збірниках наукових праць, та їх систематизації.

Читацький зал бібліотеки

Бібліотекою користуються понад 800 читачів, книговидача становить понад 30 тис. примірників книг, журналів та інших інформаційних матеріалів. Бібліотека обслуговує наукових співробітників, практичних лікарів, середній медичний персонал інституту, курсантів двох кафедр КІУЛ (нині КМАПО ім. П.Л. Шупика) — кафедри реабілітації (1969–1980) і кафедри нейрохірургії. З 1981 р. бібліотекою користуються студенти кафедри нейрохірургії Київського медичного інституту ім. О.О. Богомольця, що працює на базі інституту.

У 90-і роки в діяльності ВНМІ і бібліотеки відбулися зміни. У 1993 р. звільнився керівник ВНМІ К.Е.Рудяк, завідувачем ВНМІ став М.Р. Костюк (1993–1994). З 1995 до 1997 р. ВНМІ завідував В.В. Омельченко, в 1997–1998 рр. — І.О. Медяник, з 1998 р. — І.Б. Третяк. Бібліотекою з 1995 р. завідує С.Б. Кричун.

У ВНМІ і бібліотеці працюють: В.І. Приходько (з 1995 р.), Н.М. Шевченко (з 1987 р.), О.М. Богданова (1995–1999), Л.В. Сахнюк (з 1999 р.).

ВНМІ і наукова бібліотека інституту (а також його наукова частина) постійно працюють у тісному контакті, їх робота спрямована на інформаційне забезпечення комплексних цільових науково-дослідних розробок інституту, максимальне задоволення запитів наукових працівників і лікарів, впровадження інноваційних досягнень у практику охорони здоров'я відповідно до тематики інституту. Впровадження нових інформаційних технологій відкриває нові перспективи в інформаційно-бібліографічному обслуговуванні спеціалістів. З отриманням у 1997 р. комп'ютерної техніки і підключенням до інтернету ВНМІ спроможний здійснювати комп'ютерний пошук тематичної інформації. ВНМІ разом з підрозділом автоматизованих систем управління (АСУ) працює над вдосконаленням локальної комп'ютерної мережі інституту, що є необхідною передумовою єдиної комп'ютерної системи науково-медичної інформації в країні.

На сьогодні наукова бібліотека інституту обслуговує 1 409 читачів, яким видається понад 33 тис. примірників джерел літератури. Бібліотека користується МБА в ДНМБ, з інших бібліотек м. Києва надходять запити по МБА до бібліотеки інституту. ДіФ наукової бібліотеки містить 73 тис. примірників книг і журналів російською, українською та іноземними мовами.

Гордістю бібліотеки є те, що в її фондах зберігаються рідкісні, унікальні за своєю цінністю видання праць видатних вчених з питань нейрохірургії та неврології. Цими рідкісними виданнями користуються не лише нейрохірурги України,

С.Б.Кричун

І.Б.Третяк

*Співробітники бібліотеки (зліва направо — В.І.Приходько,
С.Б.Кричун, Н.М.Шевченко). 2002 рік*

а й інших країн колишнього СРСР. У фонді бібліотеки зберігаються дисертації — 423, автореферати дисертацій — 2044, методичні рекомендації — 369.

Комплектування ДІФ здійснюється відповідно до наукової тематики і фінансових можливостей інституту, які на жаль сьогодні дуже обмежені. Проте, незважаючи на труднощі, бібліотека передплачує основні журнали і газети України, а також основні за фахом наукові журнали Росії. Бібліотека одержує 4 профільних зарубіжних журнали: “Neurosurgery”, “Journal of Neurosurgery”, “Surgical Neurology”, “Interventional Neuroradiology”.

За традицією, яка склалася з перших днів організації бібліотеки, директор Інституту нейрохірургії акад. Ю.П. Зозуля продовжує постійно приділяти велику увагу і надає допомогу в поповненні фонду бібліотеки.

Ю.П. Зозуля передає до фонду бібліотеки монографії, збірники, матеріали і тези конференцій, з’їздів, симпозіумів, що відбуваються в Україні, країнах СНД, за кордоном. Також допомагають у поповненні фонду бібліотеки вчені інституту професори В.І. Цимбалюк, Є.Г. Педаченко, О.О. Лапоногов, М.Є.Поліщук, Я.В. Пацко, В.Д. Розуменко, М.І. Шамаєв, В.М. Семенова, Л.Л.Чеботарьова, Ю.О. Орлов та ін.

Довідково-бібліографічний апарат бібліотеки включає алфавітний, систематичний, предметний каталоги і картотеку. У 1986 р. створена нова картотека за темою “Вплив радіації на організм”, у якій виділена рубрика “Вплив малих доз радіації на нервову систему”. Є також картотека авторефератів, праць наукових співробітників інституту та ін.

ВНМІ і бібліотека Інституту нейрохірургії продовжують і надалі через систему існуючих і нових форм розвивати інформаційно-бібліотечне забезпечення читачів інституту.